

Łukasz Buczek\*

## Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 1.06.2017 r., III KK 492/16\*\*1

Teza glosowanego postanowienia:

Regulacja przewidziana w art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k. stanowi samodzielną podstawę wyłączenia działania zasady specjalności z art. 607e § 1 k.p.k.; bez znaczenia prawnego jest to, że wobec osoby ściganej stosowano środek polegający na pozbawieniu wolności przed jej przekazaniem, a nawet już na terytorium Polski, o ile środek ten został uchylony przed rozpoczęciem rozprawy głównej i osoba ścigana odpowiadała z wolnej stopy.

Glosowane postanowienie Sądu Najwyższego (dalej SN) – w zakresie upatrującym możliwość wyłączenia zasady specjalności na podstawie art. 607e § 3 pkt 4 Kodeksu postępowania karnego<sup>2</sup> także wówczas, gdy wobec osoby ściganej stosowano w sposób faktyczny<sup>3</sup> po jej przekazaniu na terytorium Polski środek polegający na pozbawieniu wolności wymaga jednoznacznej krytyki. Stoi bowiem w sprzeczności zarówno z prawidłową wykładnią treści art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k., jak i poglądami orzecznictwa oraz doktryny (w tym także tych, które przywołane zostały przez SN w treści uzasadnienia). Pomimo niewątpliwej wadliwości interpretacyjnej w tym zakresie, przedmiotowe orzeczenie jest jednak przywoływane z pełną aprobatą zarówno w komentarzach do Kodeksu postępowania karnego<sup>4</sup>,

\* Mgr Łukasz Buczek jest asystentem w Zespole Badawczym Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński, Polska, ORCID: 0000-0002-7902-7526, e-mail: lukasz.buczek@yahoo.com

\*\* Data zgłoszenia tekstu przez autora: 11.02.2021 r.; data przyjęcia tekstu przez redakcję do publikacji: 5.09.2021 r.

<sup>1</sup> LEX nr 2309574.

<sup>2</sup> Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 543) – dalej k.p.k. Zasada specjalności uregulowana została w art. 607e § 1 k.p.k., w świetle której „Osoby przekazanej w wyniku wykonania nakazu nie można ścigać za przestępstwa inne niż te, które stanowiły podstawę przekazania, ani wykonać orzeczonych wobec niej za te przestępstwa kar pozbawienia wolności albo innych środków polegających na pozbawieniu wolności”. W paragrafie 3 przywołanego artykułu wymienione zostały enumeratywnie sytuacje procesowe, w których nie znajduje zastosowania zasada specjalności, w tym ta, o jakiej mowa w pkt 4, gdy „postępowanie karne nie wiąże się ze stosowaniem wobec osoby ściganej środka polegającego na pozbawieniu wolności”.

<sup>3</sup> Przez faktyczne stosowanie środka polegającego na pozbawieniu wolności w niniejszym opracowaniu przyjęto faktyczne wdrożenie tego rodzaju środka do wykonania. Nie będzie zatem faktycznym stosowaniem środka polegającego na pozbawieniu wolności sytuacja procesowa, w której w stosunku do osoby ściganej wydane zostało orzeczenie stanowiące podstawę pozbawienia jej wolności, acz nie zostało ono wdrożone do wykonania.

<sup>4</sup> Por. B. Nita-Światłowska [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Legalis el. 2020, teza 22 do art. 607e k.p.k.; A. Górski, A. Sakowicz [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Legalis el. 2020, teza 5 do art. 607e k.p.k.; A. Augustyniak [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II. *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2020, teza 17 do art. 607e k.p.k.

jak i w orzecznictwie<sup>5</sup>, i stąd niewykluczone, że będzie prowadzić w przyszłości do obudowania się poglądu jawnie sprzecznego z zasadami prawidłowej interpretacji.

Na wstępie glosy konieczne jest zaprezentowanie stanu faktycznego, na gruncie którego zaprezentowany został kwestionowany pogląd.

Sąd Najwyższy mierzyl się ze sprawą D.S., który na etapie prowadzonego przeciwko niemu postępowania przygotowawczego został przekazany z Wielkiej Brytanii do Polski w wykonaniu europejskiego nakazu aresztowania (ENA). Nakaz ten dotyczył czterech przestępstw polegających na przemycie w drugiej połowie 2007 r., w pierwszej połowie 2009 r. i w dniach 1 i 2.11.2009 r. znacznej ilości środków odurzających oraz przestępstwa prania brudnych pieniędzy latem 2008 r. Jeszcze na etapie śledztwa, prokurator uchylił stosowany wobec D.S. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, zastępując go środkami niez izolacyjnymi w postaci dozoru policji, poręczenia majątkowego oraz zakazu opuszczania kraju. W toku całego postępowania jurysdykcyjnego D.S. pozostawał na wolności. Został skazany wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z 26.05.2015 r. za ciąg czterech przestępstw nielegalnego przewożenia znacznych ilości środków odurzających i za przestępstwo prania brudnych pieniędzy<sup>6</sup> na karę łączną 6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i karę łączną grzywny oraz zasądono względem niego nawiązkę w kwocie 20 000 zł. Sąd Apelacyjny w G., po rozpoznaniu apelacji prokuratora i obrońcy, w dniu 13.04.2016 r. zmienił pierwszoinstancyjny wyrok m.in. przez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia jednego czynu wchodzącego w skład ciągu przestępstw, orzekł nową karę łączną pozbawienia wolności w wysokości 4 lat i 6 miesięcy, na poczet której zaliczył okres rzeczywistego pozbawienia wolności od 21.02. do 18.07.2011 r. oraz nową karę łączną grzywny, obniżył nawiązkę do 1 500 zł oraz orzekł tytułem przepadku korzyści osiągniętych z popełnienia przestępstw kwotę 56 620 zł.

Prawomocny wyrok sądu apelacyjnego *ad quem* w całości zaskarżył kasacją obrońca skazanego. Podnosząc zarzut wystąpienia uchybienia z art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., polegającego na skazaniu D.S. za przestępstwa inne niż te, które stanowiły podstawę przekazania – wniósł on o uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania, względnie przekazanie sprawy sądowi właściwemu do ponownego rozpoznania. Prokurator Prokuratury Regionalnej zażądał oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej. Stanowisko to zyskało wsparcie obecnego na rozprawie kasacyjnej prokuratora Prokuratury Krajowej.

Kasacja została oceniona przez Sąd Najwyższy za bezzasadną w stopniu zbliżonym do oczywistego i jako taka oddalona.

<sup>5</sup> Por. wyrok Sądu Okręgowego (dalej SO) w Krakowie z 12.12.2017 r., IV Ka 861/17, LEX nr 2707398.

<sup>6</sup> Jedynie na marginesie niniejszego opracowania należy zauważyć, że z dniem 22.10.2009 r. do polskiego języka ustawodawczego weszło określające proces sprawczy określenie „pranie pieniędzy”. Wówczas to ustawa z 16.10.2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, w wyniku nowelizacji, zyskała tytuł ustawy z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2000 r. Nr 116, poz. 1216 ze zm.). Od tego momentu w pełni zasadne jest określanie przestępstwa, za które skazany został w omawianej sprawie D.S., przestępstwem prania brudnych pieniędzy, a nie przestępstwem tzw. prania brudnych pieniędzy, jak to uczynił Sąd Najwyższy w analizowanej sprawie. Zwłaszcza że pojęcie „prania pieniędzy” znane było polskiemu językowi prawnemu jeszcze przed wprowadzeniem zasygnalizowanej nowelizacji, z uwagi na wiążące Polskę uregulowania międzynarodowe (zob. szerzej zwłaszcza K. Buczkowski, M. Wojtaszek, *Pranie pieniędzy*, Warszawa 2001, *passim* oraz E. Pływaczewski, *Przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy z perspektywy międzynarodowej*, „Państwo i Prawo” 2002/8, s. 43–52).

Początkowa treść rozważań merytorycznych poczynionych przez SN zasługuje na uwzględnienie i jako taka zostanie tu jedynie zasygnalizowana. Sąd kasacyjny poprawnie dokonał ogólnego omówienia zasady specjalności, określając ją jako „jedną z podstawowych zasad prawa ekstraordynaryjnego” i upatrując jej źródła w krajowym systemie prawnym w art. 607e § 1 k.p.k.<sup>7</sup> Definiując zasadę specjalności, SN nie bez racji wskazał, że powinna być ona rozumiana jako „zakaz prowadzenia postępowania karnego wobec osoby wydanej (w ramach wykonania europejskiego nakazu aresztowania – dop. Ł.B.) za takie czyny, które nie były podstawą wydania, a jednocześnie zostały popełnione przed wydaniem”. Nie sposób przy tym nie zgodzić się z sądem kasacyjnym co do tego, że: „Przypadki wyłączenia zasady specjalności uregulowane są w art. 607e § 3 k.p.k.”<sup>8</sup>, a także i z tym, iż w pkt 4 wymienionego paragrafu „powiada się, że zasada specjalności nie wchodzi w rachubę, gdy (uwaga! – dop. Ł.B.) postępowanie karne nie wiąże się ze stosowaniem wobec osoby ściganej środka polegającego na pozbawieniu wolności”<sup>9</sup> – gdyż w istocie taka jest treść przywołanego przepisu.

W dalszej części merytorycznych rozważań Sąd Najwyższy, bazując przede wszystkim na poglądach orzecznictwa<sup>10</sup>, a zwłaszcza na treści niezakwestionowanej dotychczas uchwały 7 sędziów SN z 24.11.2010 r., I KZP 19/10<sup>11</sup>, opowiedział się za poglądem, w świetle którego regulacja przewidziana w art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k. stanowi samodzielną podstawę wyłączenia działania zasady specjalności z art. 607e § 1 k.p.k.<sup>12</sup> Takie rozumienie art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k., w ocenie SN, „zezwała na ściganie, jeżeli postępowanie karne toczące się po przekazaniu osoby ściganej nie wiąże się ze stosowaniem wobec niej środka polegającego na pozbawieniu wolności – przy czym nie ma znaczenia stosowanie w stosunku do tej osoby środka izolacyjnego przed przekazaniem”.

Powyższy wywód poczyniony w uzasadnieniu omawianego orzeczenia jest logiczny, a przy tym oparty na sumiennie prześledzonym orzecznictwie sądów krajowych oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE)<sup>13</sup>.

W ostatniej części uzasadnienia, w przedostatnim jego akapicie, sąd kasacyjny dokonał podsumowania poczynionych analiz, co znalazło odzwierciedlenie w tezie orzeczenia. Konieczne jest przywołanie go *in extenso*. Sąd Najwyższy wskazuje:

<sup>7</sup> Krajowe rozwiązania systemowe związane z wydawaniem oraz wykonywaniem europejskich nakazów aresztowania są, jak wiadomo, wynikiem implementacji decyzji ramowej Rady (WE) 2002/584/WSiSW z 13.06.2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.Urz. UE L 190, s. 34) – dalej decyzja ramowa 2002/584. Artykuł 607e § 1 k.p.k. jest odpowiednikiem art. 27 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584.

<sup>8</sup> Przepis ten jest wynikiem implementacji art. 27 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584.

<sup>9</sup> Ten konkretnie fragment jest wynikiem nie dość ścisłej implementacji art. 27 ust. 3 lit. c decyzji ramowej 2002/584 o czym będzie mowa w dalszej części opracowania.

<sup>10</sup> Zob. przywołane w uzasadnieniu następujące judykaty: wyrok Trybunału Sprawiedliwości z 1.12.2008 r., C-388/08 PPU (Dz.Urz. UE C 44 z 2009 r., s. 23); postanowienia SN: z 6.05.2010 r., V KK 222/09, LEX nr 603810; z 3.12.2010 r., II KK 135/10, II KK 135/10; wyroki SN: z 4.07.2013 r., III KK 21/13, LEX nr 1356231; z 28.09.2015 r., IV KK 136/15, LEX nr 1808601, a także przywołane jednostkowo przez sąd kasacyjny stanowisko doktryny w: M. Wąsek-Wiaderek [w:] *Studia i analizy Sądu Najwyższego*, t. VII, red. K. Ślęzak, Warszawa 2014, s. 302–336.

<sup>11</sup> LEX nr 612391 wraz z głosem A. Lacha, *Głosa do uchwały SN z dnia 24 listopada 2010 r., I KZP 19/10*, LEX/el. 2011, a także oparte na przedmiotowej uchwale niektóre późniejsze orzeczenia: postanowienie SN z 3.12.2010 r., II KK 135/10, LEX nr 843088; wyrok SO w Poznaniu z 12.11.2014 r., XVII Ka 1104/14, LEX nr 1893155 czy wyrok SO w Gliwicach z 9.01.2017 r., V Ka 613/16, LEX nr 2229719.

<sup>12</sup> Pogląd odmienny, a obecnie już zarzucony, został wyrażony w wyroku SN z 9.02.2010 r., II KK 117/09, LEX nr 577175. SN ówczesnie stwierdził, że: „Tylko wymóg łącznego wystąpienia przesłanek z punktów 4 i 5 art. 607e § 3 k.p.k., powoduje, że zastosowanie będzie miał, w praktyce, przepis art. 607e § 3 pkt 8 k.p.k., w części dotyczącej zgody na ściganie”.

<sup>13</sup> Por. orzecznictwo przywołane w przypisach 11 i 12.

„Sumując: regulacja przewidziana w art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k. stanowi samodzielną podstawę wyłączenia działania zasady specjalności z art. 607e § 1 k.p.k.; bez znaczenia prawnego jest to, że wobec osoby ściganej stosowano środek polegający na pozbawieniu wolności przed jej przekazaniem, a nawet (uwaga! – dop. Ł.B.) już na terytorium Polski, o ile środek ten został uchylony przed rozpoczęciem rozprawy głównej i osoba ścigana odpowiadała za wolnej stopy”.

Już *prima facie* dostrzegalna jest nieadekwatność przywołanego podsumowania z analizami poczynionymi w treści uzasadnienia – a to w części dopuszczającej możliwość wyłączenia zasady specjalności na podstawie art. 607 § 3 pkt 4 k.p.k. także wówczas, gdy wobec osoby ściganej stosowano w sposób faktyczny, również po jej przekazaniu na terytorium Polski, środek polegający na pozbawieniu wolności. Obrazując przedmiotowe stanowisko wydaje się właściwe wskazanie, że w ocenie SN dopuszczalne jest wyłączenie zasady specjalności za przestępstwo nieobjęte ENA też w takich przypadkach, w których wobec osoby ściganej, po jej przekazaniu na terytorium Polski, stosowano z uwagi na popełnienie przedmiotowego przestępstwa środek polegający na pozbawieniu wolności. Jedynym warunkiem uchylenia zasady specjalności w tych przypadkach miałyby być to, by przed rozpoczęciem rozprawy głównej (a więc choćby i po wniesieniu skargi zasadniczej inicjującej postępowanie sądowe) środek ten został uchylony, a osoba ścigana odpowiadała za popełnienie przestępstwa nieobjętego europejskim nakazem aresztowania z wolnej stopy. Nie sposób uznać za dopuszczalne takiej interpretacji art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k., tj. przepisu, w świetle którego dochodzi do wyłączenia zasady specjalności w tych i tylko tych przypadkach, w których „postępowanie karne nie wiąże się ze stosowaniem wobec osoby ściganej środka polegającego na pozbawieniu wolności”. Nie ulega wszak wątpliwości na gruncie przedmiotowej regulacji, że przez „postępowanie karne” powinno być pojmowane także to postępowanie, które poprzedza rozpoczęcie rozprawy głównej, w tym zwłaszcza postępowanie przygotowawcze.

Należy przy tym wskazać, że słusznie zauważa się w doktrynie<sup>14</sup>, iż treść art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k. nie jest językowo ścisłą implementacją art. 27 ust. 3 lit. c decyzji ramowej 2002/584, albowiem prawodawca unijny dopuszcza w przywołanym przepisie wyłączenie zasady specjalności, gdy „sądowa procedura karna nie daje podstaw do zastosowanie środków ograniczających wolność osobistą”, co może rodzić pewne wątpliwości natury dogmatycznej. Przepis ten doczekał się jednak obszernej i zasługującej na uwzględnienie interpretacji TSUE<sup>15</sup>, w świetle

<sup>14</sup> Por. szczegółowe omówienie przedmiotowej tematyki w: D. Świeczkowski, *Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., III KK 21/13*, „Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej” 2015/1, s. 51 i n.

<sup>15</sup> Por. przywołany już wyrok ETS z 1.12.2008 r., C-388/08 PPU, gdzie wskazuje się, że: „Wyjątek przewidziany w art. 27 ust. 3 lit. c decyzji ramowej 2002/584 w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi, zgodnie z którym zasada szczególności ustanowiona w art. 27 ust. 2 nie ma zastosowania, gdy sądowa procedura karna [postępowanie karne] nie daje podstaw do zastosowania środków ograniczających wolność osobistą, powinien być interpretowany w ten sposób, że w razie stwierdzenia popełnienia «innego przestępstwa» niż to, które stanowiło podstawę przekazania, wymagane jest wystąpienie o zgodę, zgodnie z art. 27 ust. 4 decyzji ramowej, i jej uzyskanie, jeśli ma zostać wykonana kara pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający związany z pozbawieniem wolności. Możliwe jest ściganie lub skazanie osoby za takie przestępstwo przed uzyskaniem tej zgody, o ile żaden środek ograniczenia wolności nie jest stosowany na etapie ścigania lub postępowania karnego zmierzającego do wydania wyroku w odniesieniu do tego przestępstwa. Wyjątek, o którym mowa w art. 27 ust. 3 lit. c, nie stoi w każdym razie na przeszkodzie nałożeniu na osobę przekazaną środka ograniczenia wolności przed uzyskaniem zgody, jeżeli ten środek jest uzasadniony przez pozostałe zarzuty objęte aktem oskarżenia wymienione w europejskim nakazie aresztowania”.

której możliwe jest ściganie za przestępstwo nieobjęte ENA, a także skazanie za takie przestępstwo, nawet bez uzyskania oświadczenia państwa wykonania nakazu o dopuszczalności ścigania bądź skazania, jeśli żaden środek ograniczający wolność nie jest stosowany na etapie ścigania lub postępowania zmierzającego do wydania wyroku w odniesieniu do tego przestępstwa. Takie rozumienie art. 27 ust. 3 lit. c decyzji ramowej 2002/584 jest spójne z treścią art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k., w tym w szczególności z przyjętym w opracowaniu sposobem pojmowania postępowania karnego, jako obejmującego też etap poprzedzający rozpoczęcie rozprawy głównej.

Zasada specjalności, jak już wyżej zaakcentowano, jest wyjątkiem od możliwości prowadzenia postępowania karnego wobec osoby wydanej w ramach wykonania ENA za takie czyny, które nie były podstawą wydania, a jednocześnie zostały popełnione przed wydaniem. Jako taka ogranicza możliwość spełnienia zasadniczego celu postępowania karnego w postaci pociągnięcia sprawcy przestępstwa do odpowiedzialności karnej. Wyjątki od niej, określone w art. 607e § 3 k.p.k., powinny być interpretowane w sposób ścisły, a przy tym uwzględniający otoczenie normatywne, zwłaszcza to o charakterze unijnym. Niemożliwą do zaakceptowania jest taka wykładnia poszczególnych wyjątków od zasady specjalności, która ani nie miałaby oparcia w językowej treści przepisów, ani nie znajdowałaby żadnego uzasadnienia w dyrektywach wykładni systemowej i funkcjonalnej.

Podsumowując powyższe, należy wskazać w opozycji do orzeczenia Sądu Najwyższego, że ma niezmiernie istotne znaczenie prawne to, iż wobec osoby ściganej stosowano w sposób faktyczny, za popełnienie przestępstwa nieobjętego europejskim nakazem aresztowania, środek polegający na pozbawieniu wolności po jej przekazaniu na terytorium Polski, albowiem wyklucza wyłączenie w stosunku do takiego przestępstwa – na podstawie art. 607e § 3 pkt 4 k.p.k. – zasady specjalności, nawet, jeśli środek ten został uchylony przed rozpoczęciem rozprawy głównej i osoba ścigana odpowiadała z wolnej stopy.

### Summary

Łukasz Buczek, *Commentary on Decision of the Supreme Court of 1 June 2017, III KK 492/16*

*The subject matter of the study is a critical commentary on the decision of the Supreme Court, in which it advocated the possibility of excluding the principle of specialty under Article 607e(3)(4) of the Code of Criminal Procedure also when the person prosecuted was actually subject to the measure of restriction of personal liberty after his/her transfer into the territory of Poland.*

**Keywords:** *principle of specialty, criminal procedure, criminal law*

### Streszczenie

Łukasz Buczek, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 1.06.2017 r., III KK 492/16*

*Przedmiotem opracowania jest glosa krytyczna do postanowienia Sądu Najwyższego, w którym opowiedział się on za możliwością wyłączenia zasady specjalności na podstawie*

*art. 607e § 3 pkt 4 Kodeksu postępowania karnego także wówczas, gdy wobec osoby ściganej stosowano w sposób faktyczny po jej przekazaniu na terytorium Polski środek polegający na pozbawieniu wolności.*

*Słowa kluczowe: zasada specjalności, postępowanie karne, prawo karne*

#### **Literatura:**

1. Augustyniak A. [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II. *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2020.
2. Buczkowski K., Wojtaszek M., *Pranie pieniędzy*, Warszawa 2001.
3. Górski A., Sakowicz A. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Legalis el. 2020.
4. Lach A., *Glosa do uchwały SN z dnia 24 listopada 2010 r.*, I KZP 19/10, LEX/el. 2011.
5. Nita-Światłowska B. [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Legalis el. 2020.
6. Pływaczewski E., *Przeciwdziałanie praniu brudnych pieniędzy z perspektywy międzynarodowej*, Państwo i Prawo 2002, z. 8.
7. Świeczkowski D., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r.*, III KK 21/13, *Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej* 2015, nr 1.
8. Wąsek-Wiaderek M., [w:] *Studia i analizy Sądu Najwyższego*, t. VII, red. K. Ślęzak, Warszawa 2014.